

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Верховна Рада України. Закон про відновлення незалежності НАБУ і САП (новина від 31.07.2025). URL: https://www.rada.gov.ua/en/news/News/top_news/264533.html
2. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» №1698-VII від 14.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1698-18>
3. Закон України «Про прокуратуру» №1697-VII від 14.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1697-18>
4. Закон України «Про публічні закупівлі» №922-VIII від 25.12.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/922-19>
5. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» №389-VIII від 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19>
6. Закон України «Про запобігання корупції» №1700-VII від 14.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>
7. Конвенція ООН проти корупції (2003). URL: <https://www.unodc.org/corruption/en/uncac/index.html>
8. Конституція України (1996, зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
9. Українська правда. Протести проти законопроєкту №12414: реакція громадськості та влади. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2025/07/24/7523300/>

Подопригора М.Ю.,

Ткачук В.Р.,

Науковий керівник: Адамчук Г.О.,

викладач кафедри судової медицини та права,

кафедра судової медицини та медичного права,

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова,

м. Вінниця

**РОЗВИТОК МЕДИЧНОГО ПРАВА:
СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ**

Актуальність. У сучасному світі медичне право набуває дедалі більшої значущості через швидкий розвиток біомедичних технологій, цифрової медицини та зростання кількості конфліктів між пацієнтами і медичними працівниками. В Україні реформування системи охорони здоров'я, впровадження електронної медицини та питання правового статусу медичних даних вимагають створення чіткої нормативно-правової бази. Водночас відсутність єдиного «Медичного» кодексу ускладнює застосування норм, що регулюють лікарську діяльність, права пацієнтів та медичну відповідальність, внаслідок чого, приходиться відносити ці питання до інших кодексів.

Мета дослідження: Проаналізувати сучасний стан розвитку медичного права в Україні, визначити ключові тенденції, проблеми та перспективи формування ефективної системи правового регулювання у сфері охорони здоров'я.

Матеріали та методи. У роботі використано аналітичний, порівняльно-правовий та системний методи дослідження чинного законодавства України у сфері охорони здоров'я, нормативно-правових актів Міністерства охорони здоров'я, а також міжнародних правових стандартів, що регулюють права пацієнтів, обов'язки медичних працівників та механізми медичної відповідальності.

Результати: Медичне право в Україні сьогодні формується як самостійна галузь юридичної науки, яка інтегрує норми адміністративного, цивільного, кримінального, трудового, інформаційного та міжнародного права. Його становлення зумовлене глибинними реформами у системі охорони здоров'я, цифровізацією медичних процесів, посиленням ролі

пацієнта у прийнятті рішень, а також викликами воєнного часу. Сучасний етап розвитку цієї галузі характеризується пошуком оптимального балансу між професійною автономією лікаря, правами пацієнта та державним контролем якості медичної допомоги. Однією з провідних тенденцій сьогодення є зростання орієнтованості системи охорони здоров'я на потреби пацієнта та підвищення рівня правової обізнаності як медичних працівників, так і населення загалом. Відповідно до статей 6, 39, 43 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», кожен пацієнт має право на інформовану згоду на медичне втручання, вільний вибір лікаря та методів лікування, а також на збереження лікарської таємниці. Згідно з наказом МОЗ України №110 від 19.02.2013 «Про затвердження Порядку надання пацієнту інформації про стан його здоров'я», медичний працівник зобов'язаний надавати пацієнту повну та достовірну інформацію про діагноз, прогноз і можливі ризики лікування. Реалізація цих положень на практиці залишається певним викликом через недостатній рівень правової обізнаності у сфері охорони здоров'я, що підкреслює необхідність запровадження обов'язкової медико-правової освіти. Важливим напрямом є цифровізація медицини. Впровадження електронної системи охорони здоров'я eHealth, затвердженої наказом МОЗ України №411 від 19.03.2018, створило нові можливості для контролю якості медичних послуг, але водночас — і ризики для конфіденційності персональних даних. Закон України «Про захист персональних даних» (№2297-VI від 01.06.2010) визначає медичну інформацію як конфіденційну, а її неправомірне поширення підпадає під дію статті 182 Кримінального кодексу України («Порушення недоторканності приватного життя»). Проте на законодавчому рівні досі не врегульовано питання відповідальності у разі технічного збою електронних систем або витоку даних із державних реєстрів, що вимагає оновлення нормативної бази з урахуванням стандартів Європейського Союзу. Окремим напрямом розвитку медичного права виступають біоетичні та біомедичні виклики. Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» (2018 рік) закріпив принципи добровільності, інформованої згоди та державного контролю за трансплантаційною діяльністю. Разом із тим, такі сфери як сурогатне материнство, генетичні дослідження, штучне запліднення, а також застосування штучного інтелекту у медицині досі залишаються недостатньо врегульованими на законодавчому рівні або містять певні правові суперечності. Відсутність чітких законодавчих орієнтирів щодо правового статусу ембріона, алгоритмів діагностики чи систем лікування створює ризики як для медиків, так і для пацієнтів. У цьому контексті особливого значення набуває Конвенція Ради Європи про права людини і біомедицину (Ов'єдська конвенція, 1997 рік), ратифікація якої Україною залишається перспективним кроком для гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами. Проблема медичної відповідальності залишається однією з найбільш складних у правозастосуванні. Цивільний кодекс України (стаття 1166) передбачає майнову відповідальність за шкоду, заподіяну внаслідок неналежного виконання професійних обов'язків, а стаття 140 Кримінального кодексу України встановлює кримінальну відповідальність за «неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником». Проте відсутність обов'язкового страхування професійної відповідальності лікарів робить систему захисту як пацієнтів, так і медиків уразливою. Наказ МОЗ України №69 від 05.02.2016 «Про затвердження Порядку контролю якості медичної допомоги» визначає загальні принципи експертної оцінки, але не створює єдиного незалежного механізму розслідування лікарських помилок. Впровадження системи медичного страхування могло б забезпечити баланс між захистом прав пацієнтів і гарантіями для медичних працівників. В умовах воєнного стану перед медичним правом постали нові, раніше не типові виклики. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» (№1647-III від 06.04.2000) та Женевські конвенції 1949 року покладають на державу обов'язок гарантувати доступ до медичної допомоги цивільному населенню і забезпечувати безпеку медичних працівників навіть у зоні бойових дій. На практиці це вимагає уточнення правового статусу військових медиків, врегулювання питань евакуації поранених, надання психологічної

допомоги ветеранам та документування медичних злочинів проти людяності. Війна також загострила питання захисту прав осіб з інвалідністю, реабілітації військових і створення державних реєстрів травм, що повинно знайти відображення в нових нормативно-правових актах МОЗ України. Серед ключових проблем розвитку медичного права в Україні варто відзначити фрагментарність нормативно-правової бази, відсутність єдиного кодифікованого документа, а також низький рівень правової грамотності медичного персоналу. Формальний підхід до реалізації прав пацієнта, а також обмежений рівень правового захисту медичних працівників у разі конфліктних ситуацій з пацієнтами або правоохоронними органами, залишаються суттєвими перешкодами для становлення сучасної правової культури в медицині. Подальший розвиток медичного права в Україні має бути спрямований на удосконалення чинного законодавства та узгодження його з міжнародними стандартами у сфері охорони здоров'я. Замість створення нового кодексу варто зосередитись на систематизації існуючих нормативних актів і формуванні єдиної концепції правового регулювання медичної діяльності. Прикладом можуть слугувати європейські країни — зокрема, Франція, де діє Кодекс громадського здоров'я, який комплексно регулює відносини між пацієнтами, лікарями та державою. В Україні доцільно вдосконалити систему медичного страхування і створити механізми компенсації шкоди пацієнтам у випадках лікарських помилок. Важливим завданням залишається впровадження медико-правової освіти у програми підготовки лікарів, керівників закладів охорони здоров'я та фармацевтів, що сприятиме підвищенню рівня правової культури в медицині. Потребує оновлення й нормативна база щодо телемедицини, біоінженерії, штучного інтелекту та нейротехнологій, а також розширення діяльності етичних комітетів відповідно до наказу МОЗ України №690 від 23.09.2009. Такий підхід забезпечить баланс між правами пацієнтів, професійною автономією лікарів і державним контролем за якістю медичної допомоги, наблизивши українську систему охорони здоров'я до європейських стандартів.

Висновки: Розвиток медичного права — це не лише питання юридичної техніки, а й показник гуманістичних цінностей суспільства. Від ефективності правового регулювання у сфері охорони здоров'я залежить не лише якість медичних послуг, а й рівень довіри громадян до держави. Тому медичне право має розвиватися на основі принципів гуманності, наукової обґрунтованості та верховенства права, враховуючи міжнародні стандарти й національні потреби України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 №2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
2. Наказ МОЗ України №110 від 19.02.2013 «Про затвердження Порядку надання пацієнту інформації про стан його здоров'я». URL: <https://moz.gov.ua>
3. Наказ МОЗ України №411 від 19.03.2018 «Про затвердження електронної системи охорони здоров'я eHealth». URL <https://moz.gov.ua>
4. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 №2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 №2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
7. Наказ МОЗ України №69 від 05.02.2016 «Про затвердження Порядку контролю якості медичної допомоги». URL: <https://moz.gov.ua>
8. Наказ МОЗ України №690 від 23.09.2009 «Про затвердження Положення про комісії з питань етики». URL: <https://moz.gov.ua>
9. Конвенція Ради Європи про права людини і біомедицину (Ов'єдська конвенція) від 04.04.1997. URL: <https://www.coe>